

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2737

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 oktober 2023

In antwoord op uw verzoek van 4 oktober jl. informeren wij u graag over de situatie in Nagorno-Karabach. Voor de goede orde verwijst het kabinet tevens naar separate beantwoording van vragen van de leden Ceder en Van de Graaf (beiden CU).

Humanitaire hulp en herstel

De internationale hulpverlening in Nagorno-Karabach verloopt al langere tijd via het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) – de enige aanwezige internationale hulporganisatie, naast nationale en lokale ngo's. Het ICRC heeft sinds de militaire operatie van Azerbeidzjan in Nagorno-Karabach ingezet op het beschermen van vluchtende Armeniërs, evenals het verlenen van voedselhulp, gezondheidszorg en andere levensreddende diensten (o.a. toegang tot veilig drinkwater). Deze activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door de Nederlandse *core* financiering aan ICRC, die dit jaar EUR 50 miljoen bedraagt. Ook maakte het *Disaster Relief Emergency Fund* van de Internationale Federatie van het Rode Kruis en de Rode Halve Maan, waarvan Nederland tevens donor is, middelen beschikbaar.

Het kabinet zet zich in internationaal verband in voor onbelemmerde humanitaire toegang tot Nagorno-Karabach en volledige naleving van het internationaal oorlogsrecht. Op 1 oktober jl. bracht de VN een bezoek aan het gebied, voor de eerste keer in 30 jaar. De VN-missie meldde dat de Armeense inwoners de regio Nagorno-Karabach duidelijk in alle haast hadden verlaten, en ook dat er geen signalen waren geweest van geweldplegingen tegen burgers na de totstandkoming van de wapenstilstand. De VN is voornemens om het gebied regelmatig te blijven bezoeken en Azerbeidzjan lijkt in te stemmen met dergelijke bezoeken.

Ook buiten Nagorno-Karabach zijn de humanitaire noden hoog. Meer dan 100.000 etnische Armeniërs hebben Nagorno-Karabach in de dagen volgend op de militaire aanval verlaten. Zij worden in Armenië opgevangen. De Armeense overheid heeft o.a. de VN gevraagd om hulp bij de opvang van vluchtelingen, bijvoorbeeld voor huisvesting, scholing en werkgelegenheid. UNHCR, de VN-vluchtelingenorganisatie, heeft activiteiten opgestart om de vluchtelingenopvang te ondersteunen. Nederland ondersteunt UNHCR met meerjarige, flexibele en ongeoormerkte financiering. In 2023 gaat het om een bedrag van EUR 35 miljoen. Dit stelt de organisatie in staat om snel en tijdig hulp te bieden daar waar deze nodig is, zoals nu in Armenië. Tevens lanceerde de Internationale Federatie van Rode Kruis en Rode Halve Maanverenigingen (IFRC) ter aanvulling op de hulp die reeds is geleverd door het bovengenoemde *Disaster Relief Emergency Fund*, op 30 september jl. een hulpverzoek van CHF 15 miljoen. Hiermee beoogt het IFRC 90.000 van de meest hulpbehoevenden te voorzien van humanitaire hulp, incl. voedselhulp en psychosociale steun.

Nederland draagt ook via de Europese Unie bij aan de hulpverlening. Zo maakte de Europese Commissie tot op heden ruim EUR 10 mln. beschikbaar voor hulpverlening aan getroffen gemeenschappen in Nagorno-Karabach en de opvang van vluchtelingen in Armenië. Tijdens zijn bezoek aan Armenië op 6 oktober jl. noemde Eurocommissaris van Crisismanagement, Janez Lenarčič, ook de Europese *in-kind* steun via het *European Humanitarian Response Capacity* en het *Union Civil Protection Mechanism*. Middels deze instrumenten zijn onder meer dekens, hygiëne-kits en voedselpakketten verdeeld. Ook worden via dit instrument medische evacuaties uitgevoerd. Nederland staat stand-by voor aanvullende verzoeken en onderhoudt hierover contact met de Ministeries van Volksgezondheid Welzijn en Sport en Veiligheid en Justitie.

Steun aan Armenië

De nadruk in de besprekingen in EU-kader ligt momenteel op hoe Armenië verder kan worden ondersteund bij de opvang van de mensen die Nagorno-Karabach hebben moeten ontvluchten en met het versterken van de eigen weerbaarheid. Nederland dringt, met een aantal andere lidstaten, binnen de EU aan op steun voor Armenië op het gebied van veiligheid, energie, economische samenwerking en handel. Op het gebied van duurzaam herstel heeft de EU reeds aangekondigd meer structurele sociaal-economische steun voor Armenië beschikbaar te stellen. Dit gaat via het zogeheten Economic Investment Plan waarmee de EU tot op heden EUR 413 mln in Armenië heeft geïnvesteerd. Nederland zal de steun aan democratische hervormingen in Armenië voortzetten.

Het kabinet is niet bekend met het precieze aantal gevangenen als gevolg van de militaire escalatie in Nagorno-Karabach. Waarschijnlijk zijn het voornamelijk bestuurders en mensen die een leidende rol hebben gespeeld bij de tweede Karabach oorlog in 2020. Ongeacht wie zij zijn zal het kabinet aandringen op een goede behandeling conform internationale standaarden, en aan toepassing van een eerlijk proces.

Betrekkingen met Azerbeidzjan

De Hoge Vertegenwoordiger van de EU Borrell heeft de Azerbeidzjaanse militaire operatie in klare taal veroordeeld en erop aangedrongen dat Armenië en Azerbeidzjan terugkeren naar de onderhandelingstafel.

In een gesprek met haar Azerbeidzjaanse counterpart, Jeyhun Bayramov, tijdens de Algemene Vergadering van de VN in New York, heeft ook de

Minister van Buitenlandse Zaken de militaire escalatie van Azerbeidzjan in Nagorno-Karabach scherp veroordeeld. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft de Azerbeidzjaanse autoriteiten opgeroepen de veiligheid en de rechten van de bevolking van Nagorno-Karabach te waarborgen. Ook heeft zij ervoor gepleit ongehinderde toegang voor internationale humanitaire hulp te garanderen. Deze boodschap is in Den Haag nog eens herhaald tijdens een ontbieding van de Azerbeidzjaanse Tijdelijk Zaakgevestigde, en is in lijn met oproepen vanuit de EU en de internationale gemeenschap.

Het kabinet heeft, conform motie van de leden Bikker en Omtzigt (Kamerstuk 36 410, nr. 74), in EU-kader erop aangedrongen maatregelen tegen Azerbeidzjan, inclusief sancties, te bespreken. Binnen de EU bestaat echter op dit moment geen meerderheid voor sancties. In de huidige context moet volgens het kabinet de mogelijkheid van sancties wel op tafel blijven voor het geval verdere ontwikkelingen daartoe nopen.

Het kabinet steunt betrokkenheid van UNESCO bij behoud en bescherming van cultureel, historisch en religieus erfgoed in de vorm van een UNESCO-missie aan Azerbeidzjan / Nagorno-Karabach zoals door DG UNESCO aangeboden. Daarbij is het ook belangrijk dat gevluchte Armeniërs toegang houden tot Armeens erfgoed in Nagorno-Karabach, zoals kerken en begraafplaatsen.

Voorkomen van aanvallen op Armeens grondgebied

Om duurzame vrede en stabiliteit te bereiken blijven Nederland en de EU inzetten op het zo snel mogelijk hervatten van de vredesonderhandelingen tussen Armenië en Azerbeidzjan, ten behoeve van een vredesakkoord waarin de expliciete wederzijdse erkenning van de Armeense en Azerbeidzjaanse territoriale integriteit wordt vastgelegd. Azerbeidzjan heeft aangegeven te streven naar normalisering van de relaties met Armenië. Eind oktober zijn de leiders van Azerbeidzjan en Armenië uitgenodigd in Brussel voor besprekingen.

Tijdens de Raad Buitenlandse Zaken op 23 oktober a.s. zullen verdere actiemogelijkheden worden besproken.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H.G.J. Bruins Slot

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.N.A.J. Schreinemacher